

26 januari 2012 - Drie jaar na lancering van de Eerlijke Bankwijzer

De Eerlijke Bankwijzer doet onderzoek naar het maatschappelijk beleid en de praktijkvoering van Nederlandse bankgroepen. Op de website [eerlijkebankwijzer.nl](http://www.eerlijkebankwijzer.nl) kunnen consumenten hierover informatie vinden en een vergelijking maken tussen de scores van hun eigen bank en die van andere banken.

Zie ook: <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/over-ons/onderzoek-eerlijke-bankwijzer>

Onderzoeksresultaten van drie jaar Eerlijke Bankwijzer

Aantal beleidsaanscherpingen in 2011:

In 2011 hebben 4¹ van de 11 door de Eerlijke Bankwijzer beoordeelde bankgroepen een hogere score gehaald vanwege een meetbare verbetering van het beleid op één of meerdere duurzaamheidsthema's of sectoren. In totaal betreft dit 10 hogere scores. De volgende bankgroepen hebben deze hogere scores gekregen vanwege verbeterd beleid: Friesland Bank (landbouw; visserij, olie/gas; lenen aan banken), ING (visserij; bonussen), NIBC (landbouw; maakindustrie) en Van Lanschot (gezondheid; maakindustrie).

Aantal beleidsaanscherpingen in de afgelopen 3 jaar:

Met uitzondering van Delta Lloyd² hebben alle 15³ banken die sinds de lancering van de Eerlijke Bankwijzer in januari 2009 werden vergeleken, in de afgelopen drie jaar hun maatschappelijk beleid op meerdere thema's (bv. mensenrechten, natuur, wapens, belastingen & corruptie) en sectoren (bv. landbouw, mijnbouw, olie & gas) in die mate aangescherpt, dat dit leidde tot hogere scores. Uit onderzoek van de Eerlijke Bankwijzer zijn in de afgelopen drie jaar in totaal 105⁴ meetbare aanscherpingen van maatschappelijk beleid vastgesteld bij de banken die door de Eerlijke Bankwijzer worden vergeleken.

Het onderzoek werd uitgevoerd door het economisch onderzoeksbureau Profundo in opdracht van de initiatiefnemers van de Eerlijke Bankwijzer (Oxfam Novib, FNV, Amnesty International, Milieudefensie en Dierenbescherming).

Praktijkonderzoeken over de afgelopen 3 jaar:

In 2011 zijn de volgende praktijkonderzoeken uitgevoerd:

- naar investeringen van banken in 3 multinationale bedrijven die al jaren betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen;
- naar investeringen van bankgroepen in intensieve varkenshouderijen;
- naar transparantie over investeringsbeleid.

---

¹ Friesland Bank, ING, NIBC en Van Lanschot.

² Delta Lloyd Bank is pas 1 jaar geleden in de Eerlijke Bankwijzer opgenomen (per januari 2011).

³ In totaal zijn 15 banken vergeleken op hun maatschappelijk beleid gedurende de afgelopen 3 jaar: ABN Amro, Aegon, ASN, Delta Lloyd Bank, DSB, Fortis, Friesland Bank, ING, NIBC, Rabobank en Robeco Direct, SNS Bank & Regio Bank, Triodos en Van Lanschot. In dit overzicht zal verder geen aandacht worden besteed aan Fortis Bank Nederland (per juli 2010 gefuseerd met ABN Amro Bank) en DSB (in het najaar van 2009 failliet gegaan). SNS Bank en Regio Bank voeren hetzelfde beleid en zijn daarom samengevoegd onder SNS Reaal. Robeco Direct voert hetzelfde bankbeleid als de moederorganisatie Rabobank, om welke reden Rabobank sinds een jaar als bankgroep (dus inclusief Robeco Direct) wordt beoordeeld. Van Lanschot Bankiers is pas sinds het 2^e jaar van de Eerlijke Bankwijzer in de onderzoeken opgenomen (dus sinds januari 2010) en Delta Lloyd en NIBC zijn dat pas sinds 1 jaar (januari 2011). Anno januari 2012 worden 11 bankgroepen vergeleken in de onderzoeken van de Eerlijke Bankwijzer.

⁴ Dit is met inbegrip van een zestal aanscherpingen van maatschappelijk beleid in het eerste jaar van deze verslagperiode door Fortis Bank Nederland en één aanscherping, eveneens in het eerste jaar, door DSB Bank.

In de eerste 2 jaar van de Eerlijke Bankwijzer zijn praktijkonderzoeken uitgevoerd naar investeringen in omstreden wapenbedrijven, duurzame elektriciteit en de kledingindustrie.

Uitkomsten uit de praktijkonderzoeken:

De meeste bankgroepen toonden de principiële bereidheid om mee te werken aan praktijkonderzoeken door desgevraagd inzage te geven in (een deel van) de praktijkvoering.

Enkele opvallende uitkomsten uit de praktijkonderzoeken:

- Veel bankgroepen passen hun mensenrechten-, arbeidsrechten- en dierenwelzijnsbeleid niet op een structurele, resultaatgerichte en transparante wijze toe. Veel bankgroepen die investeren in (t.a.v. sociale en milieu-issues) risicovolle bedrijfstakken, of zelfs investeren in bedrijven waarvan bekend is dat ze al jarenlang betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, blijken wel enige vorm van engagement (een kritische dialoog met het bedrijf in kwestie) te voeren. Zij kunnen echter veelal niet aantonen dat er duidelijke afspraken over de gewenste bedrijfsvoering zijn vastgelegd in contracten met klanten, dat engagement structureel plaatsvindt (in plaats van incidenteel), welke resultaten met engagementprocessen worden beoogd, en wat zij exact hebben opgeleverd;
- Er zijn grote verschillen zichtbaar in de uitkomst van enkele praktijkonderzoeken: ten aanzien van investeringen in elektriciteit viel bijvoorbeeld op dat ABN Amro en Rabobank veel meer investeren in duurzame elektriciteit dan in fossiele brandstoffen, terwijl bijvoorbeeld Aegon en ING meer in fossiele brandstoffen investeren. In het praktijkonderzoek over investeringen in de kledingsector viel op dat ASN, ING en Triodos scherper controleren of arbeidsnormen worden nageleefd dan andere banken;
- Ten aanzien van transparantie over investeringen valt op dat veel bankgroepen zich niet eens goed houden aan internationale richtlijnen hiervoor, ondanks het feit dat ze dit wel al jarenlang pretenderen.

Reacties van bankgroepen op de resultaten van praktijkonderzoeken en follow up gesprekken leveren een wisselend beeld op.

- Na publicatie van het onderzoek naar investeringen in omstreden wapens hebben alle 6 bekritiseerde bankgroepen hun beleid aangescherpt (overigens nog niet in alle gevallen zo verregaand als de Eerlijke Bankwijzer graag zou zien);
- Veel bankgroepen gaven aan meer te willen investeren in duurzame energie;
- Veel bankgroepen gaven aan een stap te willen zetten tot grotere transparantie over hun investeringen. Ook gaf een aantal bankgroepen aan meer inzicht te willen geven in hun engagement met zakelijke klanten over sociale en milieu-issues, en afspraken voor verbeteringen beter vast te willen leggen in klantovereenkomsten. Dit zijn positieve signalen, die hopelijk ook zullen leiden tot het zo spoedig mogelijk waarmaken van deze toezeggingen en aangekondigde verbeteringen.

Dat er voor een flink aantal banken nog grote kansen op verbetering van de praktijkvoering zijn, moge (ook) wel blijken uit de zorgelijke uitkomsten van de praktijkonderzoeken naar investeringen in bedrijven die al jaren betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, en naar investeringen in intensieve varkenshouderijen.

Conclusies op basis van 3 jaar onderzoek van de Eerlijke Bankwijzer:

- a. Positief: vrijwel alle bankgroepen hebben in de verslagperiode (de afgelopen drie jaar) hun maatschappelijk beleid op diverse sociale en milieu-issues aangescherpt. Er zijn duidelijke koplopers, relatieve voorlopers, middenmotors en achterblijvers te identificeren. Over het geheel genomen is er een duidelijke trend te zien van verbeterend maatschappelijk beleid. Enkele banken halen reeds maximale scores voor hun beleid op vrijwel alle thema's en sectoren;
- b. Praktijkonderzoeken wijzen uit dat MVO-aspecten vaak niet structureel, resultaatgericht en op transparante wijze wordt toegepast in relaties met zakelijke klanten. Het gebrek aan transparantie over investeringen in landen en/of bedrijven is voor de Eerlijke Bankwijzer en naar onze overtuiging voor veel consumenten een punt van grote zorg;
- c. Alle betrokken bankgroepen werken mee met de Eerlijke Bankwijzer door inzage te geven in (nieuw) beleid. De bankgroepen toonden meestal de principiële bereidheid om mee te werken aan de praktijkonderzoeken, door desgevraagd inzage te geven in (een deel van) de

De Eerlijke Bankwijzer spreekt de hoop uit dat de bankgroepen:

- hun beleid op sociale, milieu- en dierenwelzijn-onderwerpen zeer spoedig verder zullen verbeteren. Dit geldt in het bijzonder voor de bankgroepen die op een (soms fors) aantal maatschappelijke thema's en sectoren geen beleid, onvoldoende beleid of matig beleid voeren;
- op korte termijn grotere openheid zullen tonen over hun investeringen in en engagementactiviteiten met zakelijke klanten, hun duurzaamheidsbeleid en hun maatschappelijke jaarverslaglegging;
- zowel bij de kredietverstrekking als in het vermogensbeheer expliciet(er) kiezen voor duurzame investeringen (bijvoorbeeld in duurzame energie) en dat zij bedrijven structureler en resultaatgerichter aanmoedigen tot verdere verduurzaming en het tegengaan van misstanden.

Oxfam Novib
FNV Mondiaal
Amnesty International
Milieudefensie
Dierenbescherming
IKV Pax Christi

www.eerlijkebankwijzer.nl

De doelstelling van de Eerlijke Bankwijzer, 'verduurzaming van banken met behulp van consumenten' wordt gesteund door de volgende organisaties: BothEnds, CNV, Cordaid, Eurogroup for Animals, Green Cross Nederland, Greenpeace, Hivos, ICCO, St. Natuur en Milieu, NIZA, TNI, VBDO en WSPA.
<http://www.eerlijkebankwijzer.nl/over-ons/steunbetuigers>

26 januari 2012

Enkele conclusies per bankgroep:

ABN Amro

Heeft op enkele thema's/sectoren wezenlijke beleidsaanscherpingen doorgevoerd, maar het tempo van aanscherpingen van beleid ligt zeer laag. Pretenties om weer als vanouds een relatieve voortrekkersrol te gaan spelen op duurzaamheid worden vooralsnog niet waargemaakt. Concrete zorgpunten zijn onder meer de 'onvoldoendes' voor beleid op klimaat, gezondheid, dierenwelzijn, transparantie, maakindustrie en lenen aan banken. ABN Amro scoorde bovengemiddeld (in vergelijking met een aantal andere banken) in de praktijkonderzoeken naar investeringen in omstreden wapenproducenten en duurzame elektriciteit, maar scoorde 'matig' in praktijkonderzoeken naar investeringen in de kledingsector en intensieve varkenshouderijen, en 'slecht' in investeringen in bedrijven die al jarenlang betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, alsmede transparantie over investeringen. Positief is dat ABN Amro in 2011 voor het eerst in jaren weer een maatschappelijk jaarverslag heeft uitgebracht, nadat het dit jarenlang als een van de weinige banken niet had gepubliceerd. Bonusbeleid is voor bestuurders verduurzaamd maar voor een kleine groep zakenbankiers niet.

Op 13 onderzochte thema's en sectoren scoort ABN Amro nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Aegon

Aegon scoort 'onvoldoende' of 'matig' op vrijwel alle beleidsthema's (bijvoorbeeld wapens, dierenwelzijn, gezondheid, mensenrechten) en voert vrijwel geen enkel maatschappelijk beleid op (gevoelige) sectoren als olie/gas en maakindustrie. Het tempo van beleidsaanscherpingen ligt zeer laag. Aegon scoorde tevens ondergemiddeld in de meeste praktijkonderzoeken: naar investeringen in omstreden wapenbedrijven, duurzame elektriciteit, investeringen in de kledingsector, in bedrijven die al jarenlang betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen en varkenshouderijen. Aegon scoorde wel wat beter in het praktijkonderzoek naar transparantie over investeringen door het onderzoeksbureau inzicht te geven in haar investeringen. Bonusbeleid is gematigd maar onvoldoende gebaseerd op duurzame criteria. Positief is dat Aegon eind 2011 haar maatschappelijk beleid groepsbreed heeft uitgerold.

Op 12 onderzochte thema's en sectoren scoort Aegon nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

ASN

ASN scoort 'goed' op vrijwel alle beleidsterreinen. Op 4 beleidsterreinen scoort ASN 'voldoende'. ASN heeft diverse malen nieuw sociaal- en milieubeleid geformuleerd en waar mogelijk beleid nog verder aangescherpt. ASN Bank behoort tot de koplopers ten aanzien van duurzaam investeringsbeleid. In alle praktijkonderzoeken scoorde ASN (vrijwel) optimaal en daarmee ver bovengemiddeld. Bonusbeleid is zeer gematigd.

Op 0 onderzochte thema's en sectoren scoort ASN nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Delta Lloyd

Delta Lloyd scoort soms 'matig' maar meestal 'onvoldoende' op maatschappelijke beleidsterreinen, waaronder dierenwelzijn, klimaat, mensenrechten en arbeidsrechten. Delta Lloyd is de enige bankgroep die, sinds het in de Eerlijke Bankwijzer wordt vergeleken, nog op geen enkel beleidsterrein enige meetbare vooruitgang heeft geboekt. Delta Lloyd scoorde 'slecht' in het praktijkonderzoek varkenshouderijen (dierenwelzijn) en 'onvoldoende' in het praktijkonderzoek transparantie over investeringen (een positieve uitzondering vormde beleggingsfondsen; hier is Delta Lloyd wel transparant over). Bonusbeleid is gematigd maar onvoldoende gebaseerd op lange termijn doelstellingen.

Op 11 onderzochte thema's en relevante sectoren scoort Delta Lloyd nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Friesland Bank

Friesland Bank scoort op de meeste beleidsterreinen 'onvoldoende' of 'matig' (waaronder op dierenwelzijn, natuur, klimaat), maar scherpte eind 2011 beleid aan op een aantal sectoren (waaronder op landbouw, visserij en maakindustrie). De bank heeft ook de ambitie uitgesproken het komende jaar verdere stappen te zetten naar duurzaamheid. Friesland Bank voert een prima wapenbeleid. Transparantie blijft een zorgpunt (geen maatschappelijk jaarverslag). Friesland Bank scoorde bovengemiddeld in de praktijkonderzoeken naar investeringen in omstreden wapenproducenten en bedrijven die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, gemiddeld in het praktijkonderzoek naar investeringen in de kledingsector, ondergemiddeld in het praktijkonderzoek duurzame elektriciteit en 'onvoldoende' in de praktijkonderzoeken over investeringen in varkenshouderijen en transparantie. Bonusbeleid is gematigd maar 'onvoldoende' gebaseerd op duurzame criteria.

Op 13 onderzochte thema's en relevante sectoren scoort Friesland Bank nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

ING

ING scoort bovengemiddeld op een aantal beleidsterreinen, waaronder mensenrechten, arbeidsrechten, natuur, landbouw en bosbouw. In het afgelopen jaar heeft ING beleid aangescherpt op visserij en bonussen. Teleurstellend blijft beleid op onder meer klimaat, dierenwelzijn en transparantie. ING kwam niet goed uit het praktijkonderzoek naar omstreden wapenhandel, maar heeft sindsdien wel enkele aanscherpingen doorgevoerd in haar wapenbeleid. Een zorgpunt blijft desondanks dat ING nog altijd investeert in bedrijven die wapens leveren aan dictators. ING scoorde 'onvoldoende' in praktijkonderzoeken naar investeringen in bedrijven die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, alsmede varkenshouderijen. ING scoorde 'onvoldoende' in het praktijkonderzoek over transparantie over investeringen (muv beleggingsfondsen, die wel transparant bleken te zijn). ING scoorde ondergemiddeld in het praktijkonderzoek duurzame elektriciteit maar bovengemiddeld in het praktijkonderzoek naar investeringen in de kledingsector. Bonusbeleid is voor bestuurders verduurzaamd maar voor zakenbankiers niet.

Op 10 onderzochte thema's en sectoren scoort ING nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

NIBC

NIBC scoort hooguit 'matig' maar vaker 'onvoldoende' op beleidsterreinen als mensenrechten, arbeidsrechten, dierenwelzijn en transparantie. In het afgelopen jaar heeft NIBC wel beleid aangescherpt voor landbouw en maakindustrie. NIBC voert een prima wapenbeleid. NIBC scoorde 'onvoldoende' in het praktijkonderzoek naar transparantie over investeringen, maar werkt nu wel aan verbetering van transparantiebeleid. Bonusbeleid is gematigd maar onvoldoende gebaseerd op lange termijn en duurzame criteria.

Op 13 onderzochte thema's en relevante sectoren scoort NIBC nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog beleidsverbeteringen mogelijk.

Rabobank

Rabobank scoort bovengemiddeld op beleid voor onder meer klimaat, transparantie, landbouw en visserij. Scores voor onder meer beleid op mensenrechten, dierenwelzijn en maakindustrie zijn tot op heden echter 'onvoldoende' of 'matig'. Rabobank scoorde ongunstig in het praktijkonderzoek naar controversiële wapenhandel (met name vanwege de investeringen van dochter Robeco in een reeks omstreden wapenbedrijven), maar Robeco heeft sindsdien haar wapenbeleid wel verbeterd en werkt momenteel aan verdere aanscherping hiervan. Rabobank scoorde bovengemiddeld in het praktijkonderzoek duurzame elektriciteit. Rabobank scoorde 'matig' in de praktijkonderzoeken naar investeringen in de kledingsector, in bedrijven die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen en varkenshouderijen. Rabobank scoorde 'onvoldoende' in het praktijkonderzoek over transparantie over investeringen (muv beleggingsfondsen, die wel transparant bleken te zijn). Bonusbeleid is voor bestuurders verduurzaamd maar voor zakenbankiers niet.

Op 10 onderzochte thema's en sectoren scoort Rabobank nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

SNS Reaal (SNS Bank en Regio Bank)

SNS scoort 'voldoende' op beleid voor arbeidsrechten, wapens, dierenwelzijn en landbouw, en 'goed' op visserij. Hier staat tegenover dat beleid op onder meer klimaat, mensenrechten, natuur, gezondheid en transparantie onvoldoende is. In 2011 heeft SNS geen meetbare beleidsaanscherpingen doorgevoerd op enig onderwerp dat door de Eerlijke Bankwijzer wordt onderzocht. Helaas heeft SNS als enige bankgroep niet meegewerkt aan het praktijkonderzoek naar investeringen in de kledingsector. SNS scoorde redelijk in het praktijkonderzoek naar investeringen in bedrijven die mensenrechten schenden, maar scoorde slecht in het praktijkonderzoek naar investeringen in varkenshouderijen. SNS scoorde onvoldoende in het praktijkonderzoek naar transparantie en heeft geweigerd medewerking te verlenen aan dit onderzoek. Bonusbeleid is gematigd maar onvoldoende gebaseerd op lange termijn en duurzame criteria.

Op 13 onderzochte thema's en sectoren scoort SNS Reaal nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Triodos

Triodos scoort 'goed' op vrijwel alle beleidsterreinen. Op 3 beleidsterreinen scoort Triodos 'voldoende'. Triodos heeft enkele malen sociaal- en milieubeleid nog verder aangescherpt. Triodos behoort tot de koplopers ten aanzien van duurzaam investeringsbeleid. In alle praktijkonderzoeken scoorde Triodos (vrijwel) optimaal en daarmee ver bovengemiddeld. Triodos keert geen bonussen uit.

Op 0 onderzochte thema's en sectoren scoort Triodos nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Van Lanschot

Van Lanschot heeft een 'goed' wapenbeleid en ook beleid voor mensenrechten, arbeidsrechten, gezondheid en maakindustrie is 'voldoende'. In de afgelopen 2 jaar heeft Van Lanschot haar beleid op een fors aantal sociale en milieu-onderwerpen verbeterd. Beleid voor bijvoorbeeld klimaat, dierenwelzijn, belastingen en transparantie is nog 'matig' of 'onvoldoende'. Van Lanschot komt niet onverdeeld positief uit praktijkonderzoeken: werkte helaas niet mee aan het praktijkonderzoek duurzame elektriciteit, scoorde 'onvoldoende' in het praktijkonderzoek naar investeringen in de kledingsector en 'matig' in het praktijkonderzoek naar investeringen in bedrijven die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen. In het praktijkonderzoek transparantie scoorde Van Lanschot 'onvoldoende', met uitzondering van openheid over investeringen in staatsobligaties en beleggingsfondsen. Het bonusbeleid van Van Lanschot is voor bestuurders gematigd, maar onvoldoende gebaseerd op de lange termijn en duurzame criteria.

Op 7 onderzochte thema's en relevante sectoren scoort Van Lanschot nog lager dan 'voldoende/goed' en zijn dus nog de nodige beleidsverbeteringen mogelijk.

Bijlage 1:

Praktijkonderzoeken van de Eerlijke Bankwijzer in eerste 3 jaar - beknopte uitkomst & follow up:

1. Investerings in controversiële wapenproducenten- en handelaars (i.s.m. IKV Pax Christi).⁵

Publicatie: juli 2009

Beknopte uitkomst: 6 van de 12 onderzochte Nederlandse banken investeren in omstreden wapenbedrijven (Aegon, ING, SNS Bank + Regio Bank, Rabobank + Robeco). Alle 6 met door klanten beheerd vermogen. Twee hiervan (ING en Rabobank) daarnaast ook met eigen geld.

Follow up: Eind 2009 scherpen 5 van de 6 bekritiseerde banken hun wapenbeleid op punten aan (Aegon niet), al blijven enkele concrete zorgpunten bestaan, met name tav kernwapens en wapenhandel met omstreden regimes.⁶ Robeco heeft eind 2011 aangegeven op korte termijn beleid verder te willen aanscherpen tav wapenhandel met omstreden regimes.

2. Investerings in duurzame elektriciteit (ihkv klimaatbeleid).⁷

Publicatie: mei 2010

Beknopte uitkomst: De meeste banken die in elektriciteit investeren, investeren meer in fossiele energie dan in duurzame energie. Voor een beperking van de opwarming van de aarde tot 2 graden Celsius, moet er de komende 20 jaar twee keer zoveel geïnvesteerd worden in duurzame elektriciteit als in fossiele stroom.⁸

Follow up: Enkele maanden voor publicatie van genoemd praktijkonderzoek publiceerden de CEO's van 10 grote Nederlandse banken reeds een gezamenlijke oproep aan de regering, waarin ze zich committeren aan het belang van geen temperatuurstijging boven 2 graden, de intentie uitspreken om meer te investeren in duurzame energie, beloven mee te werken aan genoemd praktijkonderzoek van de Eerlijke Bankwijzer en een oproep doen aan de regering om een langjarig wettelijk systeem in te stellen om investeringen in duurzame energie te bevorderen.⁹ Banken hebben aangegeven mee te zullen werken aan een 2^e meting over investeringen in duurzame elektriciteit (praktijkonderzoek) in april 2012.

3. Investerings in de kledingsector (ihkv arbeidsrechtenbeleid, i.s.m. Schone Kleren Campagne).¹⁰

Publicatie: september 2010

Beknopte uitkomst: Acht van de elf grootste banken in Nederland scoren 'matig' tot 'slecht' als het gaat om de controle op de naleving van arbeidsnormen in de kledingsector. Alle banken verstrekken leningen aan, of beleggen in, producenten van kleding en grote kledingwinkelketens. Vooral SNS stelde teleur door onvoldoende mee te werken en Aegon en Van Lanschot Bankiers scoorden 'onvoldoende'. Daartegenover staan een 'voldoende' score voor ING en 'goede' score voor Triodos en ASN Bank.¹¹

⁵ http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_wapens.pdf

⁶ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/123>

⁷ http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_energie_april_2010.pdf

⁸ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/139>

⁹ [http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/upload/Klimaatstatement%20banken\(3\).pdf](http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/upload/Klimaatstatement%20banken(3).pdf)

¹⁰ http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_kleding_september_2010.pdf

¹¹ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/151>

Follow up: Tijdens een leerbijeenkomst over dit praktijkonderzoek in juni 2011 gaven alle 6 aanwezige bankgroepen aan inzicht te hebben gekregen en bereid te zijn om verbeteringen door te voeren (het belang van het vastleggen van afspraken in overeenkomsten met klanten, het instellen van een MVO-scan om klanten beter te kunnen beoordelen, initiatief tot (gezamenlijke) engagement richting kledingbedrijven om arbeidsrechten in ketens beter te garanderen etc).

4. Investerings in 3 grondstofwinnende bedrijven (Shell, Vedanta, Barrick Gold) die al jaren betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen.¹²

Publicatie: februari 2011

Beknorte uitkomst: Nederlandse bankgroepen die in Shell, Vedanta Resources en Barrick Gold investeren oefenen te weinig druk uit op deze bedrijven om te voorkomen dat hun activiteiten tot schendingen van mensenrechten leiden. Sommige van de negen onderzochte bankgroepen spreken de bedrijven niet of nauwelijks aan op hun betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten. Sommige andere banken gaan wel intensief met de bedrijven over mensenrechten in gesprek, maar doen dat volgens de Eerlijke Bankwijzer te vrijblijvend. Ten slotte zijn er nog enkele banken die op basis van mensenrechten- of duurzaamheidscriteria bewust niet in de gewraakte bedrijven willen investeren.

ABN Amro respectievelijk ING en Aegon scoren drie keer 'slecht' resp. 'onvoldoende'. Rabobank en Van Lanschot engagen wél structureel in dit kader, maar scoren toch nog maar 'matig': Rabo twee keer, want is één keer om financiële redenen 'niet actief', Van Lanschot drie keer. SNS scoort twee keer 'goed' en één keer 'matig'. ASN, Friesland Bank en Triodos scoren drie keer 'goed'.¹³

Follow up: Eind mei 2011 organiseerde de Eerlijke Bankwijzer een expertmeeting, waarbij alle betrokken bankgroepen, en een aantal andere financiële instellingen waren vertegenwoordigd. Het belangrijkste doel was te leren van de verschillende praktijkervaringen met engagement, om zo beter te kunnen onderscheiden wat goed engagement kenmerkt, en welke dilemma's er zijn. De reacties op deze bijeenkomst waren zeer positief.

5. Investerings in varkenshouderijen (ihkv dierenwelzijn).¹⁴

Publicatie: juli 2011

Beknorte uitkomst: De drie banken die het meeste geld uitlenen aan Nederlandse varkenshouderijen doen te weinig om de leefomstandigheden van varkens te verbeteren. Rabobank, ABN AMRO en ING scoren 'matig'. Volgens het onderzoek proberen de banken weliswaar betere huisvesting te stimuleren door varkensbedrijven hierop aan te spreken of voordeeltjes bij de financiering te geven, maar leidt dat niet tot ruimere varkensstallen. Uit het onderzoek blijkt verder dat zes van de elf onderzochte financiële instellingen 'slecht' scoren bij het beleggen in buitenlandse, beursgenoteerde varkenshouderijen. De zes bankgroepen (naast ING en Rabobank ook Aegon, Delta Lloyd, Friesland Bank en SNS Reaal) proberen op geen enkele aantoonbare manier verbeteringen in de huisvesting voor elkaar te krijgen.¹⁵

Follow up: In maart 2012 is een leerbijeenkomst gepland waar een aantal bankgroepen aan zullen deelnemen om de uitkomst van dit onderzoek te bespreken.

---

¹² http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_mensenrechten.pdf

¹³ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/168>

¹⁴ http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_dierenwelzijn.pdf

¹⁵ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/187>

6. Transparantie over investeringen.¹⁶

Publicatie: september 2011

Beknopte uitkomst: De meeste Nederlandse banken houden een groot deel van hun investeringen geheim. Consumenten kunnen onvoldoende achterhalen in welke bedrijven of overheden hun bank investeert. Ook blijken de meeste bankgroepen niet volledig te voldoen aan internationale richtlijnen voor transparantie (GRI) ondanks dat ze dit wel pretenderen. Van de elf onderzochte bankgroepen krijgen er acht een 'onvoldoende' voor openheid over hun bankinvesteringen en/of vermogensbeheer. De positieve uitzondering vormen beleggingsfondsen van bankgroepen; deze zijn vaak wel transparant.¹⁷

Follow up: In reactie op het praktijkonderzoek gaf Van Lanschot aan dat het in de maatschappelijke jaarrapportage over 2011 wel informatie wil gaan opnemen over engagement met klanten in de kredietportefeuille en gaf Friesland Bank aan dat het nadrukkelijker de dialoog over maatschappelijke issues met haar relaties wil opzoeken. ABN Amro reageerde dat het opener zou worden over private banking als de fusie met Fortis is afgerond en dat het dit zou doen conform onafhankelijke internationale richtlijnen.¹⁸ Verder: tijdens een overleg met vertegenwoordigers van 9 bankgroepen in oktober 2011 gaven deze aan allemaal bereid te zijn om op transparantie over hun investeringen een stap te willen zetten door serieus te overwegen om transparantie over investeringen en leningen op SBI niveau 2 te brengen (eerste 2 cijfers); dit betreft een nadere uitsplitsing op sectoren die meer duidelijkheid geeft waarin banken investeren. De Projectgroep Eerlijke Bankwijzer overweegt tenslotte op termijn een update van het onderzoek uit te brengen.

---

¹⁶ http://www.eerlijkebankwijzer.nl/site/praktijkonderzoek_transparantie.pdf

¹⁷ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/actueel/nieuws/view/194>

¹⁸

http://www.abnamro.nl/nl/overabnamro/de_bank_anno_nu/introductie.html?content=http%3A%2F%2Fextra.abnamro.nl%2Fnu%2Fachtergrond%2Ftransparantieonderzoek-eerlijke-bankwijzer

Bijlage 2:

Beleidsaanscherpingen van banken in eerste 3 jaar onderzoek:

1. ABN Amro Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke

Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	4
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	1
Totaal na drie jaar (januari 2012):	7

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	4 ¹⁹
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	1 ²⁰
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	1 ²¹
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	1 ²²
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

2. Aegon Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke

Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	7
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na drie jaar (januari 2012):	9

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	7 ²³
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	2 ²⁴
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0

¹⁹ Sector: visserij

²⁰ Thema's: wapens, belastingen & corruptie. Sectoren: landbouw, maakindustrie

²¹ Sector: landbouw. ABN AMRO Bank heeft per 1 januari 2011 de verdergaande Fortis Agri Commodities Sustainability Policy met supplementen voor palmolie, koffie, cacao, soja, katoen en suiker overgenomen.

²² ABN Amro heeft een meetbare aanscherping van beleid doorgevoerd (op transparantie), maar dit heeft niet geresulteerd in een hogere score: weliswaar publiceerde ABN Amro in 2011 voor het eerst in jaren weer een maatschappelijk jaarverslag (grotendeels) volgens internationale criteria (nadat het dit enkele jaren niet had gepubliceerd); de bank publiceert echter nog niet haar maatschappelijk (sector/thema) beleid.

²³ Thema's: klimaat, mensenrechten, arbeidsrechten, wapens, natuur, belastingen & corruptie, transparantie

²⁴ Thema's: dierenwelzijn en belastingen & corruptie

9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

3. ASN Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	7
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na drie jaar (januari 2012):	9

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	1 ²⁵
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	5 ²⁶
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	1 ²⁷
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	2 ²⁸
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

4. Delta Lloyd

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ²⁹
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	n.v.t.
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na een jaar (januari 2011):	0

Onderverdeeld in kwartalen:

9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

5. Friesland Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	14
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	0
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	4
Totaal na drie jaar (januari 2012):	18

²⁵ Thema's: belastingen & corruptie

²⁶ Sectoren: landbouw, dammen, visserij, bosbouw, mijnbouw

²⁷ Thema: gezondheid

²⁸ Thema: natuur, sector: maakindustrie

²⁹ Delta Lloyd is pas per januari 2011 opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	3 ³⁰
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	11 ³¹
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update: (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	4 ³²

6. ING Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	1
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	0
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
Totaal na drie jaar (januari 2012):	3

Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	1 ³³
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0 ³⁴
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	1 ³⁵
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	1 ³⁶
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

7. NIBC

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ³⁷
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	n.v.t.
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
Totaal na een jaar (januari 2011):	2

Onderverdeeld in kwartalen:	
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0

³⁰ Thema's: klimaat, wapens. Sectoren: landbouw

³¹ Thema's: klimaat, mensenrechten, arbeidsrechten, wapens, gezondheid, natuur, belastingen & corruptie. Sectoren: bosbouw, olie & gas, maakindustrie, banken

³² Sectoren: landbouw, visserij, olie/gas, lenen aan banken

³³ Thema: wapens

³⁴ T.a.v. thema transparantie: ING heeft in januari 2010 herhaaldelijk de verwachting uitgesproken dat het beleidsstukken zou openbaren, maar dit is zelfs twee jaar later nog altijd niet gerealiseerd. Wel heeft ING per januari 2010 een klachtenprocedure voor derden ingesteld.

³⁵ Sector: visserij

³⁶ Thema: bonussen

³⁷ NIBC is pas per januari 2011 opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	2 ³⁸
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

8. Rabobank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke

Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	5
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	0
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na drie jaar (januari 2012):	5

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	1 ³⁹
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	4 ⁴⁰
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

9. SNS Reaal (SNS Bank en Regio Bank):

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke

Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	11
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	4
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na drie jaar (januari 2012):	15

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	10 ⁴¹
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	1 ⁴²
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	4 ⁴³
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

³⁸ Sectoren: landbouw, maakindustrie

³⁹ Thema: wapens

⁴⁰ Sectoren: landbouw, visserij, mijnbouw, olie & gas

⁴¹ Thema's: mensenrechten, arbeidsrechten, wapens, belastingen & corruptie. Sectoren: landbouw, dammen, bosbouw, mijnbouw, olie & gas, maakindustrie

⁴² Thema: wapens

⁴³ Thema: dierenwelzijn, sectoren: landbouw, visserij en banken

10. Triodos Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	1
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	1
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
Totaal na drie jaar (januari 2012):	2

Onderverdeeld in kwartalen:

1 ^e kwartaal-update (april 2009):	1 ⁴⁴
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	1 ⁴⁵
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

11. Van Lanschot Bankiers:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ⁴⁶
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	6
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
Totaal na twee jaar (januari 2011):	8

Onderverdeeld in kwartalen:

5 ^e kwartaal-update (april 2010):	2 ⁴⁷
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	4 ⁴⁸
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	2 ⁴⁹
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0

⁴⁴ Thema: transparantie

⁴⁵ Sector: banken (Triodos kreeg een hogere score op haar beleid voor het lenen aan andere banken, omdat zij aantoonbaar nagaat of financiële instellingen voldoen aan de algemene duurzaamheidscriteria van Triodos).

⁴⁶ Van Lanschot Bankiers is pas na 1 jaar (dus per januari 2010) opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

⁴⁷ Thema's: wapens en transparantie

⁴⁸ Thema's: mensenrechten, arbeidsrechten, wapens en belastingen & corruptie

⁴⁹ Thema: gezondheid. Sector: maakindustrie

Bijlage 3:

Overzicht van de scores van 11 bankgroepen anno 26 januari 2012:

	A B N A M R O	A E G O N	A S N B a n k	D e l t a L l o y d	F r i e s l a n d B a n k	I N G	N I B C	R a b o b a n k G r o e p	S N S R e a l (e x c l. A S N B a n k)	T r i o d o s B a n k	V a n L a n s c h o t B a n k i e r s
Themabeleid											
Klimaatverandering	2	3	5	2	3	2	3	4	2	5	2
Mensenrechten	3	3	5	2	3	4	2	3	3	5	4
Arbeidsrechten	3	3	5	2	3	4	2	4	4	5	4
Wapens	4	2	5	3	5	3	5	4	4	5	5
Gezondheid	2	2	4	2	3	2	2	2	2	4	4
Natuur	4	3	5	2	2	4	2	2	2	5	2
Dierenwelzijn	2	2	4	1	2	2	2	2	4	4	2
Belastingen en corruptie	4	4	5	3	4	3	3	3	3	5	3
Transparantie en verantwoording	2	3	5	3	2	2	2	4	2	5	3
Bonussen	3	2	4	2	2	3	2	3	2	5	2
Sectorbeleid											
Landbouw	4	n.a.	5	n.a.	4	4	3	4	4	5	n.a.
Dammen	3	n.a.	5	n.a.	n.a.	3	n.a.	3	3	n.a.	n.a.
Visserij	3	n.a.	5	n.a.	5	3	n.a.	4	5	5	n.a.
Bosbouw	3	n.a.	4	n.a.	2	4	n.a.	3	2	5	n.a.
Mijnbouw	4	n.a.	5	n.a.	n.a.	4	n.a.	4	2	n.a.	n.a.
Olie en gas	3	1	5	n.a.	3	4	3	4	2	n.a.	n.a.
Maakindustrie	2	1	5	n.a.	4	4	3	2	3	5	4
Banken	1	1	5	2	3	1	1	1	3	4	1
Vermogensbeheer	3	2	5	3	3	3	3	3	3	5	3

1 = slecht (geen beleid)

2 = onvoldoende

3 = matig

4 = voldoende

5 = goed (best mogelijke beleid volgens deze methodologie)

n.a. = niet actief in deze sector en dus geen beleid verwacht